

Pagrindiniai klausimai:

- Kodėl ir kaip keičiasi Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų tinklas?
- Ar vienodos mokinių mokymosi galimybės miesto ir kaimo mokyklose?
- Ar vienodos mokinių mokymosi galimybės skirtingų tipų mokyklose?
- Ar labai skiriasi įvairių mokyklų mokinių pasiekimai?
- Ar vienodai gerai mokiniai jaučiasi skirtingose mokyklose?
- Ar Lietuvos mokyklų tinklas nėra pernelyg retas?
- Kokių priemonių reikėtų imtis, kad mokinių mokymosi galimybės būtų vienodesnės?

LIETUVOS MOKYKLŲ TINKLAS: AR UŽTIKRINAMOS LYGIOS MOKYMOŠI GALIMYBĖS?

Švietimo kokybės kėlimas yra vienas iš 2003 m. pradėto įgyvendinti trečiojo Lietuvos švietimo reformos etapo prioritetų. Svarbus šiuolaikinės bendrojo ugdymo kokybės aspektas yra lygių mokymosi galimybių užtikrinimas visiems mokiniams, neatsižvelgiant į tai, iš kokios šeimos jie kilę, kur gyvena, kur mokosi, kokios jų asmeninės savybės, polinkiai, gabumai ir panašiai. Šiame leidinyje apžvelgiamas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pajėgumas užtikrinti mokiniams lygias mokymosi galimybes. Aptariama problema yra glaudžiai susijusi su teisingumo bendrajame lavinime ir bendrojo lavinimo prieinamumo klausimais. Svarbiausias informacijos šaltinis, kuriuo buvo remiamasi atliekant analizę, yra 2003–2008 metų nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimų rezultatai.

Vertinant, ar lygios mokinių mokymosi galimybės švietimo sistemoje, pasaulinėje praktikoje įprasta nagrinėti, ar skiriasi mokinių pasiekimai skirtingose mokyklose (pagal vietovę ir mokyklų tipus), kokia dalis mokinių pasiekimų skirtumų priklauso nuo mokyklos, ar skiriasi įvairių mokyklų sukuriama pridėtinė vertė, ar vienodai gerai mokiniai jaučiasi skirtingose mokyklose, ar visiems mokiniams lengva pasiekti mokyklą ir kt. Manoma, kad kuo mažesni yra visi išvardyti skirtumai, tuo mokinių mokymosi galimybės švietimo sistemoje yra vienodesnės.

Lygių galimybių švietimo sistemoje užtikrinimas yra ypač svarbus kuriant atvirą demokratinę visuomenę. Taip pat pastebėta, kad pastangos užtikrinti lygias mokymosi galimybes dažniausiai teigiamai paveikia ir bendrą mokinių pasiekimų lygį. Pavyzdžiui, švietimo ekspertai, bandydami išsiaiškinti Suomijos penkiolikmečių ypač aukštų pasiekimų tarptautiniame mokinių pasiekimų tyrime PISA priežastis, atkreipė dėmesį, kad šioje šalyje bendrojo lavinimo mokyklos visos yra „vienodai geros“ – beveik nėra mokyklų, kurių mokinių pasiekimai būtų kur kas aukštesni nei šalies mokinių pasiekimų vidurkis, bet nėra ir blogų mokyklų, kurių mokinių pasiekimai būtų gerokai žemesni nei šalies vidurkis. Ryšį tarp lygių galimybių užtikrinimo bendrajame ugdyme ir gerų mokinių mokymosi pasiekimų parodo daugelis tarptautinių lyginamųjų mokinių pasiekimų tyrimų.

Pagrindinės išvados:

1. Lietuvoje skirtumai tarp didžiųjų miestų ir miestelio/kaimo mokyklų mokinių pasiekimų yra gana dideli ir nemažėja.
2. Statistiškai reikšmingai skiriasi skirtingų mokyklų tipų mokinių pasiekimai.
3. Lyginant Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklas tarpusavyje pastebėta, kad įvairių mokyklų mokinių pasiekimai ir savijauta labai skiriasi – yra nemažai mokyklų, kuriose mokiniai daug pasiekia ir gerai jaučiasi, tačiau yra nemažai mokyklų kuriose vyrauja žemi mokinių pasiekimai ir prasta mokinių savijauta. Yra mokyklų, kuriose mokinių pasiekimai ir savijauta yra visiškai priešingi. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų skirtumai, vertinant mokinių pasiekimus, yra ties švietimo ekspertų nurodoma pavojinga riba.
4. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos gana smarkiai skiriasi pagal jų sukuriamą pridėtinę vertę.
5. Esamo Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų tinklo laukia rimti išbandymai, kai toliau gilėjant visuomenės socialinei stratifikacijai ir didėjant imigrantų skaičiui, visuomenė iškels bendrajam lavinimui dar griežtesnius reikalavimus prisidėti prie socialinės atskirties mažinimo.

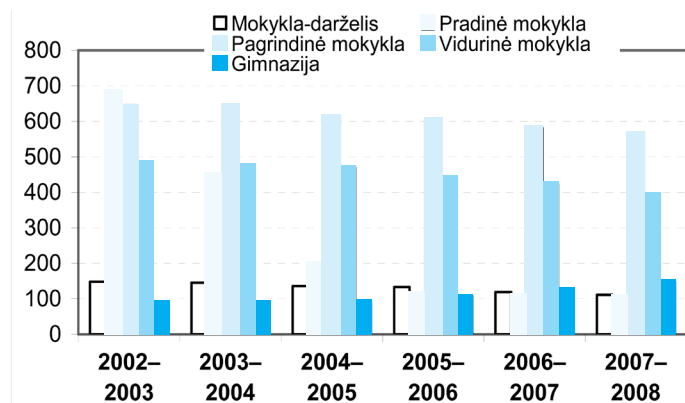
KODĖL IR KAIP KEIČIASI LIETUVOS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLŲ TINKLAS?

Gera sutvarkytas bendrojo lavinimo mokyklų tinklas yra viena svarbiausių švietimo prieinamumo, lygių galimybių mokytis ir būti ugdomam sąlygų. Jis turi užtikrinti valstybės numatytų švietimo paslaugų prieinamumą atsižvelgiant į mokinio gyvenamąją vietą, individualius mokymosi poreikius ir socialinę padėtį. Nuo 1999 metų Lietuvoje yra vykdoma bendrojo lavinimo mokyklų tinklo pertvarka, kurią paskatino du svarbiausi veiksniai – poreikis efektyviau panaudoti bendrajam lavinimui skirtas lėšas ir būtinybė užtikrinti kokybišką bendrąjį ugdymą kiekvienam vaikui.

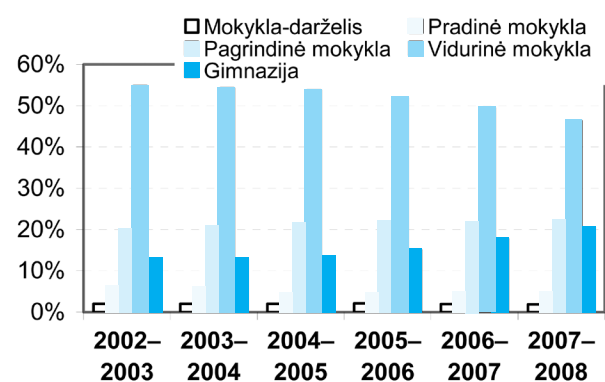
Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenys rodo, kad nuo 2002 iki 2008 metų įvyko svarbių mokyklų tinklo pokyčių – labai sumažėjo mokyklų kaip savarankiškų įstaigų (turinčių juri-

dinio asmens statusą) skaičius ir įsitvirtino labiau specializuoti mokyklų tipai (atskiros pradinės mokyklos, pagrindinės mokyklos, gimnazijos). Sumažėjo pradinė mokyklų skaičius (2002–2003 m. m. buvo 683, o 2007–2008 m. m. – 107 atskiros pradinės mokyklos), bet pačios pradinės mokyklos padidėjo, vietoj anksčiau buvusių mažų savarankiškų kaimo mokyklų įsteigta nemažai pradinio ir pagrindinio ugdymo skyrių. Pradinėse mokyklose besimokančių mokinių dalis per minėtą laikotarpį išliko panaši. Išlaugo gimnazijų skaičius ir juose besimokančių mokinių dalis. Gimnazija įsitvirtino kaip pagrindinis vidurinį išsilavinimą teikiantis mokyklos tipas. Vidurinių ir pagrindinių mokyklų skaičius mažėjo panašiai, tačiau vidurinėse mokyklose mokinių mažėjo sparčiau nei pagrindinėse mokyklose – taigi, pagrindinės mokyklos kaip mokyklos tipo pozicijos sustiprėjo.

Mokyklų skaičiaus kaita

Mokinių procentinio pasiskirstymo pagal mokyklų tipus kaita

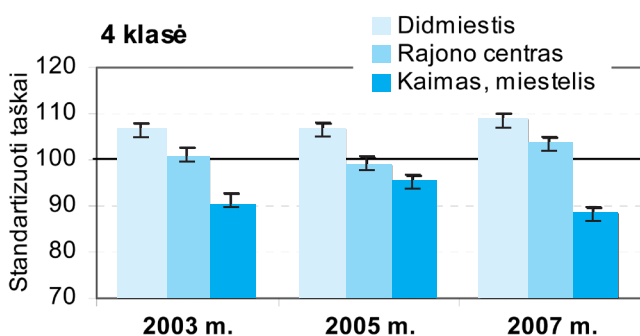

Duomenų šaltinis: ŠVIS

AR VIENODOS MOKINIŲ MOKYMOSI GALIMYBĖS MIESTO IR KAIMO MOKYKLOSE?

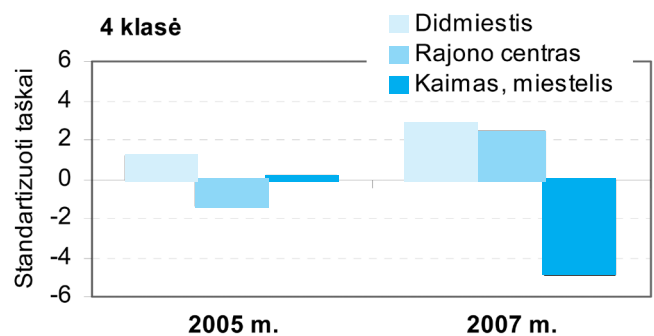
Nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimų rezultatai rodo statistiškai reikšmingus mokinių pasiekimų skirtumus tarp didmiesčių, rajonų centrų ir kaimo mokyklų. Ypač šie skirtumai ryškūs 4 ir 10 klasėse. Sugretinus kelerių metų rezultatus galima matyti, kad skirtumai tarp didmiesčių ir rajono centrų mokyklų mokinių pasiekimų ir mokyklų sukuriama pridėtinės vertės mažėja, tačiau skirtumai tarp didmiesčių ir kaimo/miestelio mokyklų beveik nesikeičia.

Mokinių pasiekimų skirtumai pagal vietovės tipą (išreikšta standartizuotais taškais lyginant su Lietuvos vidurkiu, kuris diagramose atitinka 100 taškų)

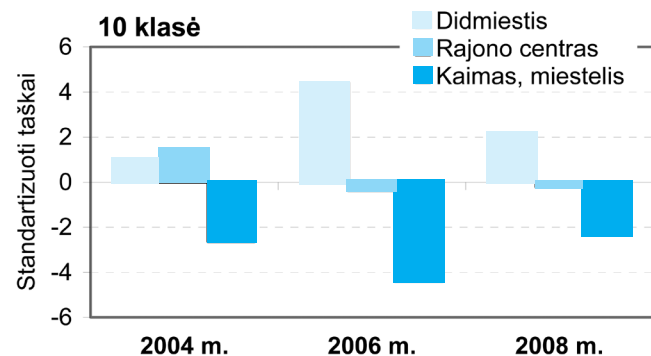
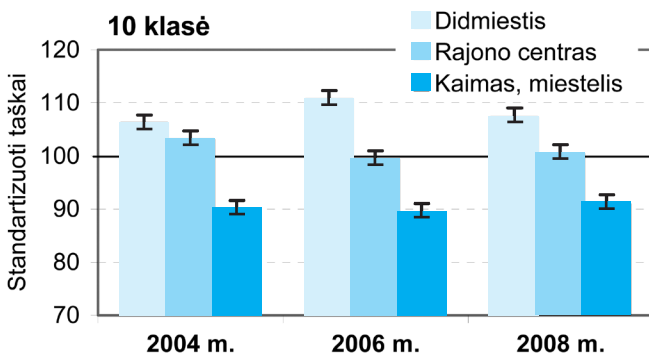
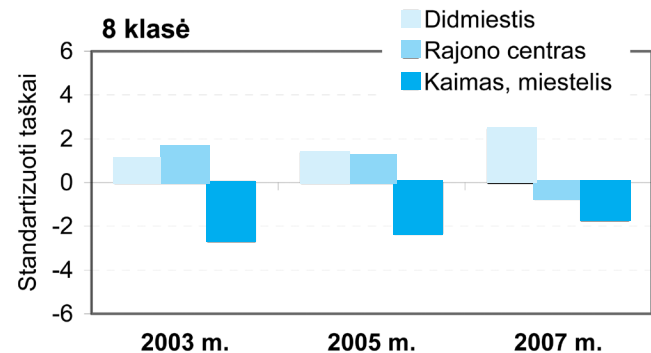
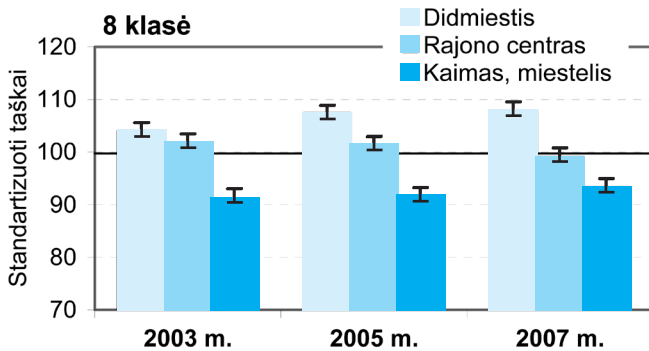
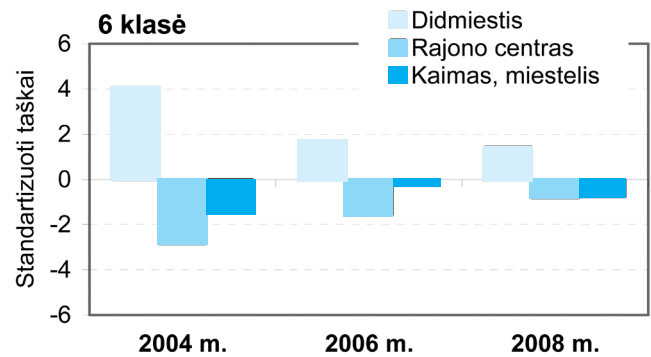
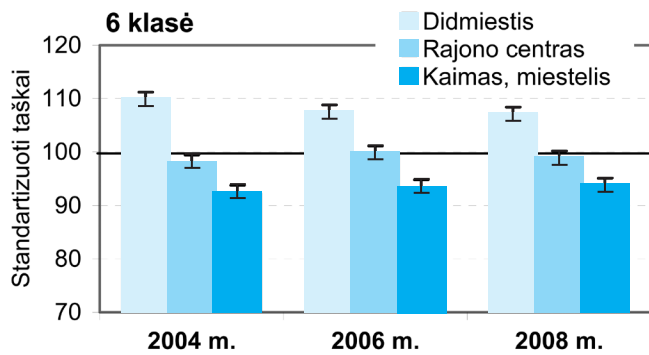

Lyginant pagal vidutinius mokymosi pasiekimus, geriausi rezultatai buvo mokinių, kurie mokėsi didmiesčių mokyklose, prasčiausi – kaimo/miestelio mokyklose. Šiuos skirtumus rodo tiek testų rezultatų vidurkiai, tiek sukuriama pridėtinės vertės (mokyklos indėlio į mokinių pasiekimus, atsižvelgiant į mokinių socialinę ekonominę namų aplinką) įverčiai. Didžiausią nerimą kelia kaimo mokyklų ketvirtokų rezultatai, kuriuos apžvelgiant galima teigti, kad kaimo mokyklų pradinio ugdymo kokybei reikia skirti daugiau dėmesio.

Mokyklų sukuriama pridėtinės vertės skirtumai pagal vietovės tipą (išreikšti standartizuotais taškais lyginant su Lietuvos vidurkiu, kuris diagramose atitinka nulinę padalą)*

*2003 metais 4 klasei pridėtinė vertė neskaičiuota, nes skiriasi mokinio anketos klausimai, apibūdinantys socialinę ekonominę šeimos aplinką.

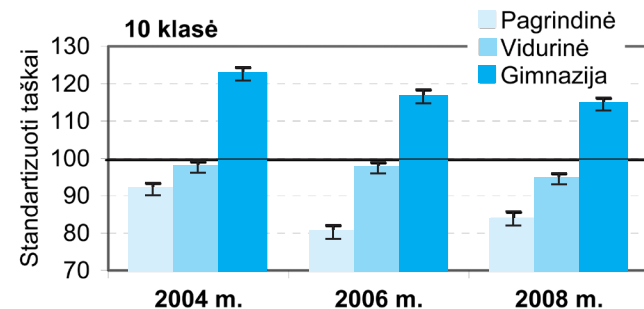
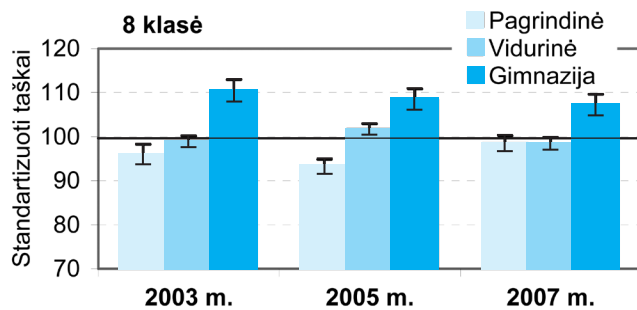
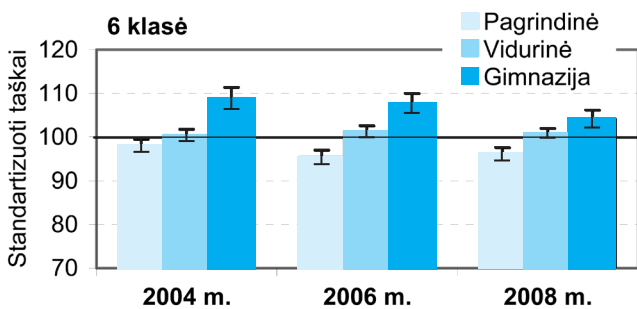
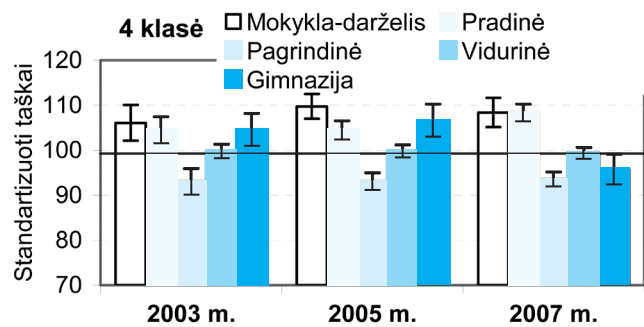
AR VIENODOS MOKINIŲ MOKYMOSI GALIMYBĖS SKIRTINGŲ TIPŲ MOKYKLOSE?

Nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimų rezultatai taip pat rodo statistškai reikšmingus mokinių pasiekimų skirtumus pagal mokyklos tipą. Rezultatų skirtumai tarp skirtingų mokyklų tipų yra didesni, nei lyginant rezultatus pagal vietovės urbanizacijos laipsnį, ypač aukštesniosiose klasėse. Problemiškiausia padėtis, skirtumų tarp mokyklų tipų atžvilgiu, yra 10 klasėje, kur skirtumai (mokinių pasiekimai bei mokyklos pridėtinė vertė) labai ryškūs, ypač tarp gimnazijų ir pagrindinių mokyklų. Labiausiai tikėtina to priežastis, kad 10 klasės mokiniai gali pasirinkti, kur mokytis – gimnazijoje, vidurinėje ar pagrindinėje mokykloje – ir gablesnieji dažniau renkasi gimnaziją.

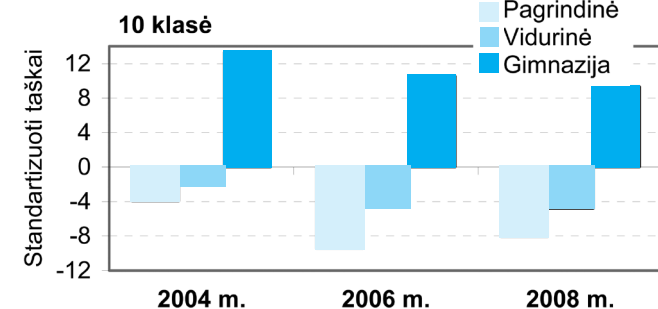
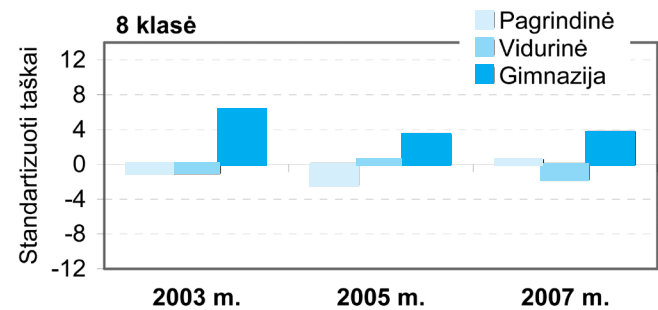
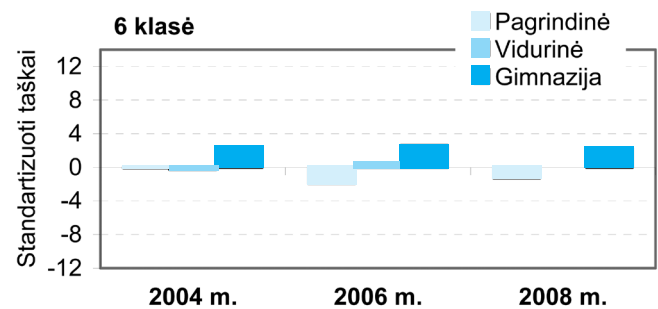
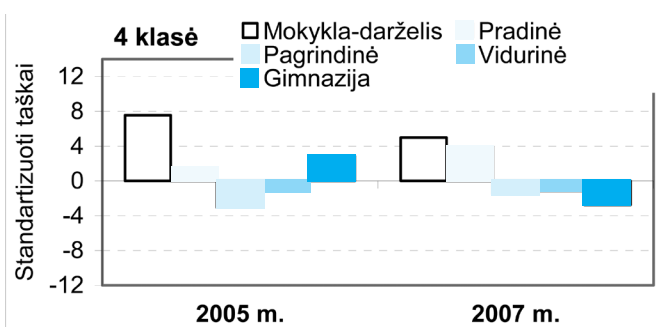
Išanalizavus kelerių metų 4, 6, 8, 10 klasių mokinių pasiekimų tyrimų rezultatus galima daryti išvadą: pradiniam ugdyme stipriausias pozicijas (aukščiausi pasiekimai ir sukuriama didžiausia pridėtinė vertė) užima mokyklos-darželiai

ir kai kurios pradinės mokyklos, tuo tarpu gimnazijų pradinio ugdymo rezultatai blogėja ir labiausiai tikėtina, kad tai susiję su gimnazijų kaip mokyklos tipo išsigryninimo (keturmečių gimnazijų formavimo) procesu. Pagrindinio ugdymo pirmajame konkurenciniame (6 ir 8 klasėse) pastebimas skirtumų tarp skirtingų mokyklų tipų mokinių pasiekimų mažėjimas. 6 ir 8 klasių mokinių testų rezultatų analizė leidžia daryti prielaidą, kad stiprėja pagrindinių mokyklų pozicijos – pagrindinių mokyklų sukuriama pridėtinė vertė tolygiai didėja. Tuo tarpu gimnazijų mokinių testų rezultatai ir sukuriama pridėtinė vertė lėtai žemėja (tikėtina, kad tai susiję su didmiesčių ir rajonų centrų gimnazijų išsigryninimu – jose nelieka 6 ir 8 klasių). 10 klasėje, lyginant skirtingų tipų mokyklose besimokančių mokinių pasiekimus, aukštais rezultatais išsiskiria gimnazijos klases turinčios mokyklos, o pagrindinėse mokyklose besimokančių dešimtokų pasiekimai ir pridėtinė vertė yra gana menki.

Skirtingo tipo mokyklų mokinių pasiekimų skirtumai (išreikšti standartizuotais taškais lyginant su Lietuvos vidurkiu, kuris diagramose atitinka 100 taškų)

Skirtingo tipo mokyklų sukuriama pridėtinė vertė skirtumai (išreikšti standartizuotais taškais lyginant su Lietuvos vidurkiu, kuris diagramose atitinka nulinę padalį)*

*2003 metais 4 klasei pridėtinė vertė neskaičiuota, nes skiriasi mokinio anketo klausimai, apibūdinantys socialinę ekonominę šeimos aplinką

AR LABAI SKIRIASI ĮVAIRIŲ MOKYKLŲ MOKINIŲ PASIEKIMAI?

Įvairiapusė nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimų rezultatų analizė rodo, jog mokyklos Lietuvoje yra gana skirtingos. Ugdymo kokybė mokyklose skiriasi daugeliu aspektų – pagal apibendrintus bei atskirų ugdymo sričių mokinių testų rezultatus, mokyklų sukuriama pridėtinė vertė, mokinių savijautą mokykloje (mokyklos mikroklimate vertinimą) ir pan. Vienu iš svarbių bendrojo lavinimo sistemos lygių galimybių rodiklių tarptautinėje praktikoje yra laikoma mokinių pasiekimų sklaida (variacija, išsibarstymas) tarp mokyklų, kuri parodo, kokią mo-

kinų pasiekimų skirtumų dalį lemia atskirų mokyklų ar klasių vienoje mokykloje skirtumai. Mokyklos laikomos heterogeniškomis (pirmenyg skirtingomis), jei mokinių pasiekimų sklaidos rodiklis (variacija) tarp mokyklų yra didesnis nei 20 proc. Nacionalinių tyrimų metu du kartus (2007 metais 4 klasės lygmeniu ir 2008 metais 6 klasės lygmeniu) buvo surinkti reikiami duomenys mokinių pasiekimų sklaidos rodikliui tarp mokyklų apskaičiuoti.

Remiantis 2008 m. nacionalinio mokinių pasiekimų tyrimo duomenimis, galima teigti, kad pagal šį rodiklį Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos 6 klasės yra santykinai vienodos (žr. lentelę) – mokiniai turi pakankamai lygias galimybes įgyti kokybišką išsilavinimą neatsižvelgiant į

Pagal 2007 metų nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimų duomenis buvo apskaičiuotas mokinių pasiekimų sklaidos rodiklis tarp mokyklų 4 klasių. Jis buvo didesnis už kritinę 20 proc. ribą (žr. lentelę). Todėl galima teigti, kad 4 klasės mokinių mokymosi sėkmingumas labai priklauso nuo konkrečios mokyklos ir konkrečios klasės, kurioje mokins mokosi.

tai, kokioje mokykloje mokosi. Tačiau pagal kai kuriose šalyse, pavyzdžiui, Skandinavijoje, taikomus griežtesnius standartus tokie skirtumai tarp mokyklų būtų vertinami kaip pernelyg dideli, keliantys grėsmę socialinei sanglaudai.

Mokinių pasiekimų skirtumai tarp mokyklų ir tarp klasių, proc.

Metai	Klasė	Skirtumai tarp klasių	Skirtumai tarp mokyklų
2007	4	30,5	22,2
2008	6	20,9	14,7

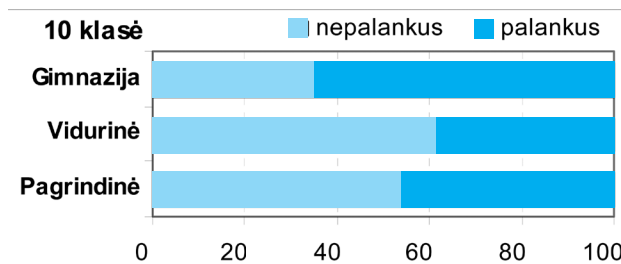
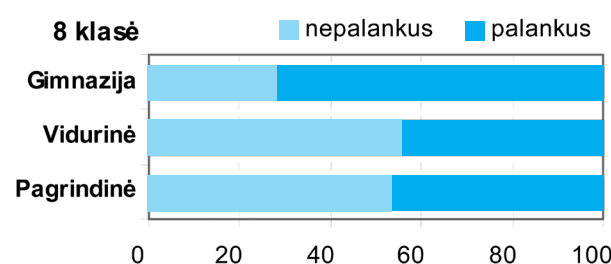
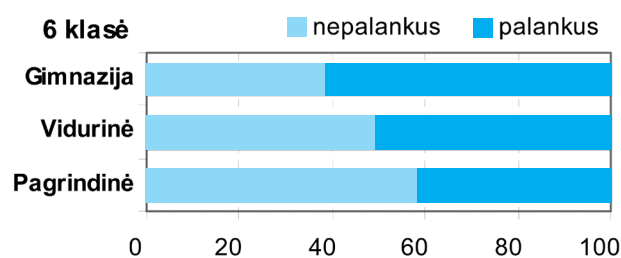
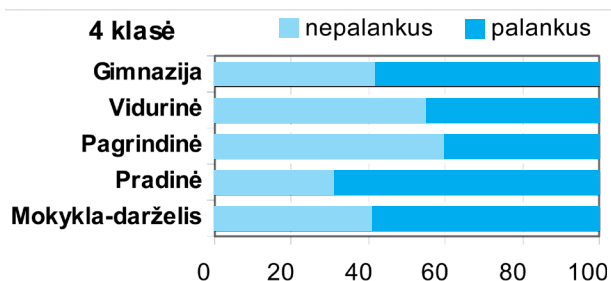
Mokinių pasiekimų įvairovės tarp mokyklų įvertinimui naudojamas Variacijos testas (*Anova test*)

AR VIENODAI GERAI MOKINIAI JAUČIASI SKIRTINGOSE MOKYKLOSE?

Mokinių savijauta mokykloje, tai, kaip jie vertina mokyklos mikroklimatą, yra svarbi ugdymo kokybės sudedamoji dalis. Akivaizdu, kad mokykla, kurioje mokiniai jaučiasi nesaugūs, neturi mokymosi motyvacijos, patiria patyčias, nėra gera, net jei tos mokyklos mokinių akademiniai mokymosi pasiekimai ir yra aukšti. Kita svarbi ugdymo kokybės sudedamoji dalis yra mokinių tolesnio mokymosi aspiracijos. Įvairių tyrimų duomenys patvirtina, kad tarp mokinių tolesnio mokymosi aspiracijų ir jų mokymosi pasiekimų yra gana stiprus koreliacinis ryšys. Todėl, vertinant bendrojo ugdymo prieinamumą, būtina analizuoti ne tik mokinių mokymosi pasiekimus, bet ir mokinių savijautą mokykloje.

Nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimų metu, remiantis mokinių atsakymais į jiems skirtų klausimynų klausimus, buvo vertinamas mokyklos/klasės emocinis mikroklimatas, mokinių savijauta mokykloje ir mokinių mokymosi aspiracijos. Tyrimų duomenys rodo, kad skirtumai tarp skirtingo urbanizacijos laipsnio vietovėse esančių mokyklų mokinių savijautos mokykloje ir mokyklos mikroklimato vertinimo nėra dideli. Didesni skirtumai nustatyti tarp skirtingų tipų mokyklų. Aukštesniųjų (8 ir 10) klasių mokiniai geriau vertino mikroklimatą (žr. diagramas) gimnazijose, ketvirtokai – mokyklose-darželiuose ir pradinėse mokyklose.

Mokyklos mikroklimato vertinimas skirtingo tipo mokyklose, proc. (2007 m. – 4 ir 8 klasės, 2008 m. – 6 ir 10 klasės)

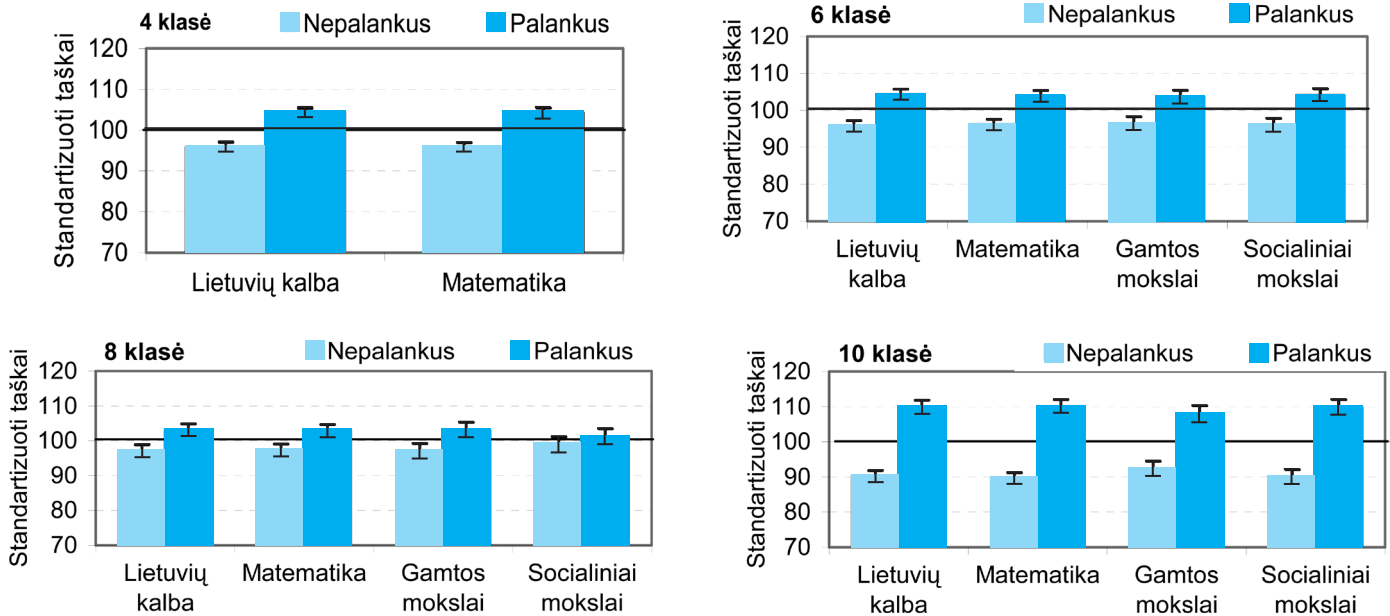

Palankiai vertinančių mikroklimatą mokykloje mokinių kategorijai buvo priskirti tie 50 proc. mokinių, kurių vidutinis klasės savijautos mokykloje rodiklis buvo didesnis už medianą, nepalankiai vertinančių klimatą mokykloje kategorijai – likusieji 50 proc. mokinių.

Nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimų duomenys patvirtino, kad aukšti mokinių pasiekimai susiję su jų savijauta mokykloje. Mokinių, kurie gerai jautėsi mokykloje (jiems patiko būti bei mokytis mokykloje, nesijautė vieniši, buvo mėgstami kitų mokinių, turėjo galimybę diskutuoti nustatant elgesio taisykles, jautėsi savo vietoje) visų tiriamų dalykų pasieki-

mai buvo statistiškai reikšmingai aukštesni nei taip nesijaučiančių mokinių. Ypač reikėtų atkreipti dėmesį į situaciją 10 klasėje, kur nustatyti ypač dideli pasiekimų skirtumai tarp palankiai ir nepalankiai mokyklos emocinį mikroklimatą įvertinusių mokinių.

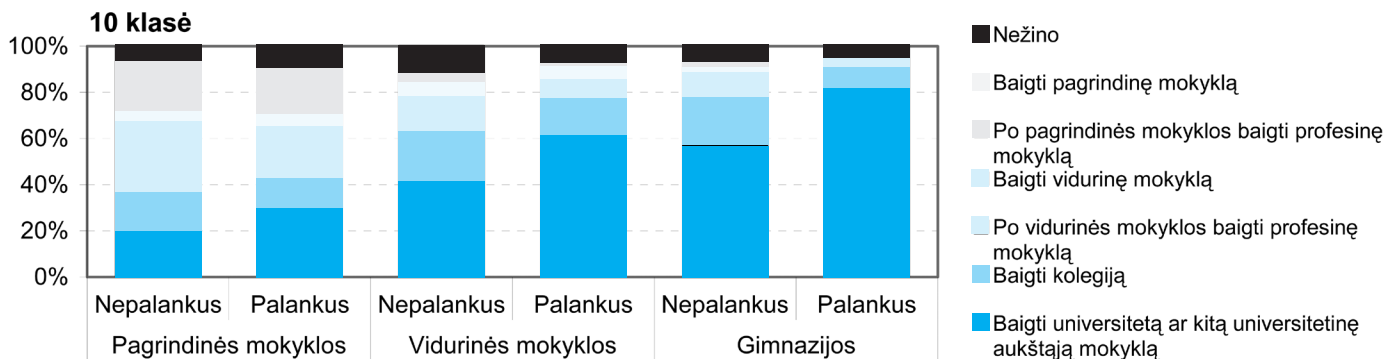
Skirtingai vertinančių mokyklos mikroklimatą mokinių pasiekimai (išreikšti standartizuotais taškais lyginant su Lietuvos vidurkiu, kuris diagramose atitinka 100 taškų) (2007 m. – 4 ir 8 klasės, 2008 m. – 6 ir 10 klasės)

Analizuojant dešimtokų atsakymus, nustatyta gana stipri priklausomybė tarp geros savijautos mokykloje ir aspiracijų studijuoti aukštosiose mokyklose – daug dažniau ketinimus

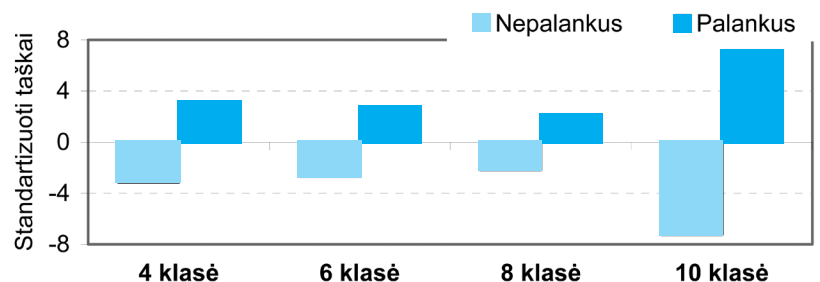
studijuoti aukštosiose mokyklose išreiškė tie mokiniai, kurie geriau jautėsi mokykloje. Ši tendencija būdinga tiek pagrindinėms, tiek vidurinėms mokykloms, tiek gimnazijoms.

Palankiai ir nepalankiai mokyklos mikroklimatą vertinančių mokinių aspiracijos skirtingo tipo mokyklose, proc. (2008 m.)

[domu, kad tyrimų rezultatai netiesiogiai patvirtino prielaidą, jog mokinių savijauta mokykloje ir mokyklos mikroklimas turi nemažai įtakos mokyklos darbo rezultatyvumui. Nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimų rezultatai parodė, kad Lietuvos švietimo sistemoje labiau dirbama su tais mokiniais, kurie mokykloje jaučiasi gerai, gerai vertina mokyklos mikroklimatą ir kuria daug didesnę pridėtinę vertę, nei su tais mokiniais, kurie mokykloje jaučiasi blogai ir blogai vertina mokyklos mikroklimatą (žr. diagramą).

Lietuvos švietimo sistemos sukuriama pridėtinė vertė dviem mokinių grupėms – tiems, kurie nepalankiai ir tiems, kurie palankiai vertina mokyklos mikroklimatą (išreikšta standartizuotais taškais, lyginant su Lietuvos vidurkiu, kuris diagramose atitinka nulinę padalą) (2007 m. – 4 ir 8 klasės, 2008 m. – 6 ir 10 klasės)

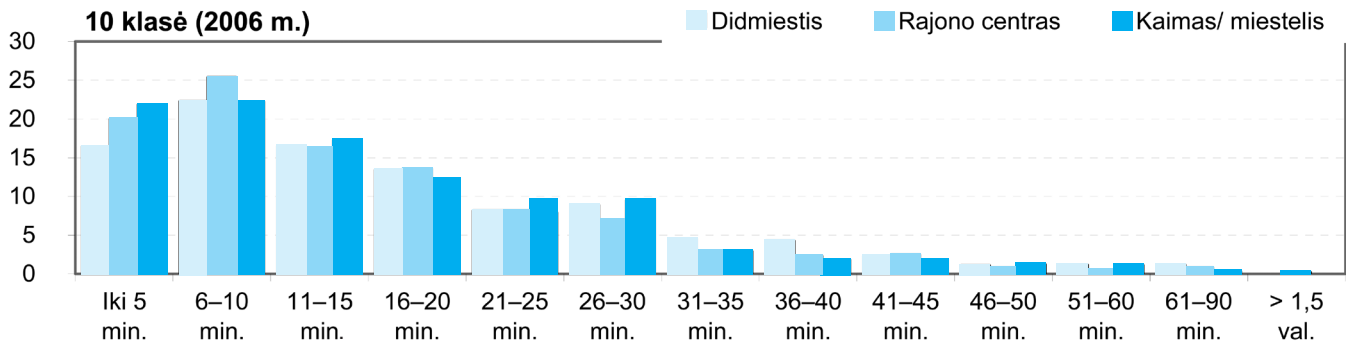

AR LIETUVOS MOKYKLŲ TINKLAS NĖRA PERNELYG RETAS?

2004–2006 m. atliekant nacionalinius mokinių pasiekimų tyrimus buvo renkami duomenys apie mokinių kelionės iš namų iki mokyklos trukmę. Nustatyta, kad apie pusė 4, 6, 8 bei 10 klasės mokinių mokyklą pasiekia per 10 ir mažiau minučių ir tik apie 10 proc. mokinių keliauja iki mokyklos ilgiau nei pusvalandį (4 ir 8 klasės – 2005 m., 6 ir 10 klasės – 2006

m. duomenys). Analizuojant tyrimų duomenis paaiškėjo, kad 4, 6 ir 8 klasės mokinių pasiekimai beveik nepriklauso nuo jų kelionės iš namų į mokyklą trukmės. Taigi kelionės į mokyklą trukmė nėra svarbus veiksnys, lemiantis šalies mokinių mokymosi sąlygas; darytina išvada, kad šalies mokyklų tinklas nėra pernelyg retas.

Mokinių kelionės trukmės iš namų iki mokyklos pasiskirstymas pagal vietovės tipą, proc.

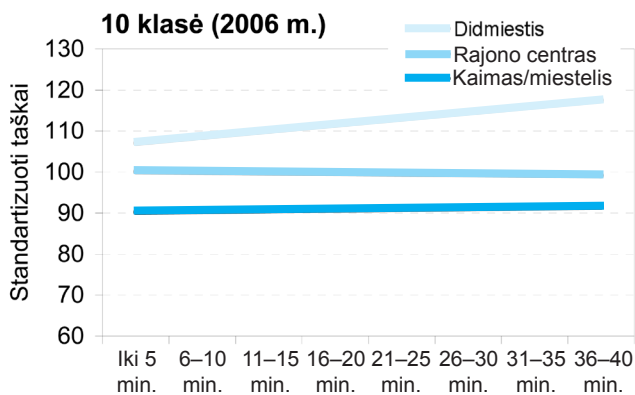

Nuodugniau tiriant sąryšį tarp dešimtokų kelionės iš namų į mokyklą trukmės ir jų testų rezultatų, nustatyta, kad didžiuosiuose miestuose yra teigiamas tiesinis sąryšis tarp kelionės į mokyklą trukmės ir pasiekimų. Analogiškas ryšys nustatytas ir gimnazijų atveju. Tai galima paaiškinti tuo, kad turintys didesnę mokymosi motyvaciją ir gabesni mokiniai (ar jų tėvai) vietoj artimiausios mokyklos dažnai pasirenka toliau nuo namų esančią, bet ge-

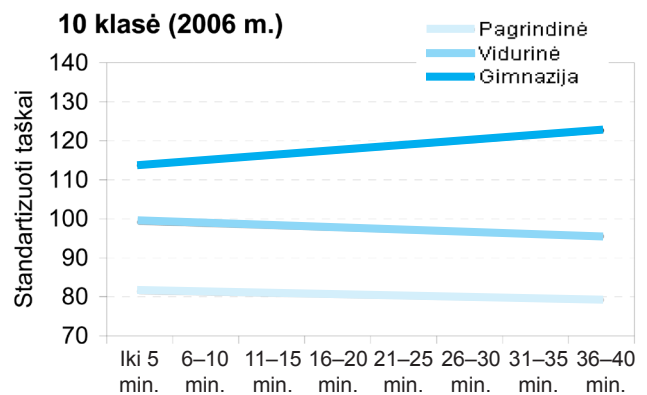
resnius mokymosi rezultatus užtikrinančią mokyklą. Tarp kitų tipų mokyklų bei rajono centrų ir kaimų/miestelių mokyklų minėtu aspektu ryškesnio ryšio nenustatyta (žr. diagramas).

Šis faktas patvirtina, kad šalies mokyklų ugdymo kokybė yra nevienoda ir lygių mokymosi galimybių užtikrinimo problema yra aktuali.

Skirtingo urbanizacijos laipsnio vietovių mokyklų mokinių pasiekimų ir jų kelionės iš namų iki mokyklos trukmės tiesinės priklausomybės

Mokinių, besimokančių skirtingų tipų mokyklose, pasiekimų ir jų kelionės iš namų iki mokyklos trukmės tiesinės priklausomybės

KOKIŲ PRIEMONIŲ REIKĖTŲ IMTIS, KAD MOKINIŲ MOKYMOSI GALIMYBĖS BŪTŲ VIENODESNĖS?

Lygių mokymosi galimybių užtikrinimas nereiškia, kad visos švietimo sistemos mokyklos turi būti visiškai vienodos. Kiekvieno mokinio mokymosi poreikiai skiriasi, todėl tik didelė kokybiškų švietimo paslaugų įvairovė gali užtikrinti geras mokymosi galimybes visiems mokiniams. Skirtumai tarp mokyklų yra neišvengiami. Aukštas suminis šalies mokinių pasiekimų lygis turi būti užtikrinamas individualizuojant ir optimizuojant kiekvieno mokinio ugdymą, gerinant kiekvienos mokyklos darbo efektyvumą ir sugebėjimą tenkinti individualius mokinių poreikius.

Toliau pertvarkant švietimo tinklą, reikia:

- imtis papildomų priemonių, vykdyti specialius plėtros projektus užtikrinant lygias mokymosi galimybes kaimo mokyklų mokiniams;
- keisti tas mokyklų tinklo dalis, kurios negali užtikrinti mokiniams reikiamos ugdymo paslaugų kokybės ir įvairovės;
- toliau rūpintis mokyklų darbo efektyvumu, mikroklimatu, mokyklos kultūros kaita;
- sudaryti sąlygas savivaldybėms, mokykloms, tėvams ir mokiniams gauti grįžtamojo ryšio informaciją apie mo-

- kinių mokymosi pasiekimus ir mokyklų ugdymo kokybę. Vertinant ugdymo kokybę neapsiriboti vien akademiniiais mokinių pasiekimais, bet atsižvelgti ir į mokinių savijautą mokyklose, jų nuostatų raidą, aspiracijas, mokyklų mikroklimatą ir kultūrą;
- sprendžiant aktuales struktūrinius bendrojo ugdymo klausimus vengti pagrindinių, vidurinių mokyklų ir gimnazijų klasių sutapimo;
- pasirūpinti, kad didesniuose miestuose sau tinkamas švietimo paslaugas galėtų gauti ir akademiškai mažiau gabūs mokiniai;
- laiku teikti veiksmingą į ugdymo kokybės užtikrinimą orientuotą pagalbą steigėjams, mokykloms, mokytojams ir mokiniams;
- skatinti savivaldybes savo teritorijose kurti mokyklų ir ugdymo paslaugų tinklus, teikiančius tokią ugdymo paslaugų įvairovę, kokios reikia vietos mokiniams.

NAUDOTI ŠALTINIAI

- L. Stoll, D. Fink. Keičiame mokyklą. Vilnius, 1998.
- Nacionalinis IV ir VIII klasių mokinių pasiekimų tyrimas. 2003 m. Dalykinė ataskaita.
- 2004 metų nacionalinis mokinių pasiekimų tyrimas. VI ir X klasės. Bendroji ataskaita.
- Nacionalinis IV ir VIII klasių mokinių pasiekimų tyrimas. 2005 m. Dalykinė ataskaita.
- 2006 metų nacionalinis mokinių pasiekimų tyrimas. VI ir X klasės. Dalykinė ataskaita.
- Nacionalinis mokinių pasiekimų tyrimas. 2007 m. VIII klasė. Dalykinė ataskaita.
- 2008 m. nacionalinis mokinių pasiekimų tyrimas. Dalykinė ataskaita (rankraštis).
- 2003–2008 metų nacionalinių mokinių pasiekimų tyrimų duomenų bazės.

TRUMPAI APIE TYRIMUS, KURIAIS REMTASI ŠIAME LEIDINYJE

Nacionaliniai mokinių pasiekimų tyrimai Lietuvoje pradėti vykdyti 2002 metais (2002–2006 m. jie buvo vykdomi kaip sudedamoji Švietimo ir mokslo ministerijos Mokyklų tobulinimo programos dalis, o nuo 2006 metų tęsiami įgyvendinant Švietimo ir mokslo ministerijos Valstybinę švietimo strategiją 2003–2012 metams). Svarbiausi jų uždaviniai – švietimo sistemos stebėseną (teikti išsamią ir patikimą informaciją apie bendrojo ugdymo raidą ir kokybę, analizuojant mokinių pasiekimų atitiktį Bendrųjų programų reikalavimams); mokymo ir mokymosi problemų diagnozavimas/nagrinėjimas, mokymo ir mokymosi naujovių modeliavimas ir išbandymas. Nacionaliniai mokinių pasiekimų tyrimai atliekami cikliška: nelyginiais metais vykdomi 4 (10–11 m.) ir 8 (14–15 m.) klasių mokinių, o lyginiais metais – 6 (12–13 m.) ir 10/II gimnazijos (16–17 m.) klasių mokinių pasiekimų tyrimai. Nacionaliniams mokinių pasiekimų tyrimams atrenkama lizdinė atsitiktinė, reprezentatyvi mokinių (besimokančių bendrojo lavinimo lietuvių mokomąja kalba mokyklose) imtis. Testavimo turinys sudaromas remiantis nacionaliniais dokumentais, reglamentuojančiais ugdymo turinį, t. y. Bendrosiomis programomis ir išsilavinimo standartais. Siekiant ne tik įvertinti mokinių pasiekimus, bet ir paaiškinti pasiekimų skirtumus, išanalizuoti pasiekimams įtakos turinčius veiksnius, tyrimų metu matuojami kintamieji, apibūdinantys mokinių socialinę kultūrinę aplinką, mokymosi aplinką (mokyklos bei klasės mikroklimatą), asmenines su mokymusi susijusias mokinių savybes bei vertybines nuostatas.

ŠVIETIMO PROBLEMOS ANALIZĖ – Švietimo ir mokslo ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių ir apskričių švietimo padalinių specialistams ir plačiajai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Serijoje „Švietimo problemos analizė“ pateikiama glausta, konkreti ir aktuali švietimo sistemos funkcionavimo problemų analizė. Leidiniai skelbiami ir internete adresu http://www.smm.lt/svietimo_bukle/analizes.htm.

Pasiūlymus, pastabas ar komentarus prašome siųsti Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (ricardas.alisauskas@smm.lt).

Analizę parengė dr. Pranas Gudynas, Ugdymo plėtotės centro direktoriaus pavaduotojas, dr. Daiva Bigelienė, Ugdymo plėtotės centro Ugdymo inovacijų ir kokybės stebėsenos skyriaus metodininkė, Janina Dargytė, Ugdymo plėtotės centro Ugdymo inovacijų ir kokybės stebėsenos skyriaus metodininkė ir Eglė Uginčienė, Ugdymo plėtotės centro Ugdymo inovacijų ir kokybės stebėsenos skyriaus metodininkė.

LIETUVOS MOKYKLŲ TINKLAS: AR UŽTIKRINAMOS LYGIOS MOKYMOSI GALIMYBĖS?

Redaktorė *Nijolė Šorienė*
Maketavo *Valdas Daraškevičius*

2009-12-04. Tir. 500 egz.
Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos
Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, LT-01112 Vilnius
Spausdino UAB „Sapnų sala“, S. Moniuškos g. 21, LT-08113 Vilnius

ISSN 1822-4156